

บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาการศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดพะเยา

The Role of Ecclesiastic Monk Administrators on Development of Religious Education and Welfare Education in Phayao Province

เสาวนีย์ ไชยกุล¹, จงจิตร์ แสงทอง²

Saowanee Chaikun¹, Jongchit Saengthong²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา¹

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus¹

Corresponding Author, E-mail: saawaneec995@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาการศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดพะเยา โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างจากพระสังฆาธิการในจังหวัดพะเยา จำนวน 50 รูป ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส

ผลจากการศึกษา พบว่า 1) บทบาทในการจัดการศึกษาด้านศาสนศึกษามีดังนี้ 1.1 พระสังฆาธิการมีบทบาทในฐานะเป็นผู้บริหาร เช่น เจ้าสำนักเรียน ผู้จัดการผู้อำนวยการ เป็นต้น บทบาทในด้านนี้มุ่งเน้นด้านการบริหารจัดการศึกษา เช่น การบริหารงานบุคคล บริหารงบประมาณ และบริหารด้านวิชาการ เป็นต้น 1.2 มีการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาศาสนา เช่น การจัดตั้งกองทุนการศึกษา การมอบทุนหรือรางวัลสำหรับพระภิกษุสามเณรในกรณีที่สอบการจัดหางบประมาณ บุคลากร สื่อการเรียนการสอน และมีการจัดอบรมสัมมนา 1.3 ในฐานะเจ้าอาวาสจึงมีบทบาทในการจัดการศึกษา 2 สถานะ คือ บทบาทของผู้บริหารและบทบาทของผู้ปกครองคณะสงฆ์ภายในวัดที่ตั้งสำนักเรียนหรือสถานี่เรียน ดังนั้น จึงมีบทบาททั้งในด้านการบริหารจัดการศึกษา 1.4 ด้านการส่งเสริมและ

สนับสนุนต่อการพัฒนาศาสนศึกษา มีบทบาทที่สอดคล้องกับการส่งเสริมและสนับสนุน การศึกษาศาสนา และ 2) บทบาทในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ มีดังนี้ 2.1 ด้าน การบริหารการศึกษาสงเคราะห์ เช่น การจัดโครงการบวชภาคฤดูร้อน โรงเรียน พุทธศาสนาวินิจฉัย การศึกษาผู้ใหญ่ การสงเคราะห์ทุนการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กในวัด และการเป็นพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา 2.2 ด้านการส่งเสริมและ สนับสนุนการจัดการศึกษาสงเคราะห์เป็นบทบาทที่พระสังฆาธิการได้ดำเนินการที่ไม่ แตกต่างจากการบริหารการศึกษาสงเคราะห์

คำสำคัญ: บทบาทพระสังฆาธิการ; ศาสนศึกษา; การศึกษาสงเคราะห์

Abstract

The objectives of this article are to study the role of the monk administrators on the development of religious and welfare education in Phayao province. The target group is 50 monks used by purposive sampling. All monks are from Section of Dhamma and Pali, General Education Section of PhraPariyattidhamma Schools, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, and ecclesiastical official monks in Phayao province.

Findings showed that 1) the role of religious education management consisting of: (1) the monk administrators play the role as the school administrators, such as heads of schools, principals, managers, and so on, emphasizing on educational management; (2) the role of promoting and supporting religious studies, such as fund of education, awards for the monks who passed examination, procurement budget, personnel placement, material equipment and seminar; (3) the role of education as abbot which has two states, that is the executive role and the governor of monks; (4) the role of promoting and supporting the development of religious studies which is related to the role of religious education management; 2) the role of welfare education consisting: (1) the role of the welfare educational administration, such as the novice ordination project in summer, Buddhist Sunday school, adult education, scholarship, child care center in temple, and Dhamma studies

teacher in institution; (2) the role of welfare promoting and supporting which is the same as the role of the welfare educational administration.

Keywords: Monk Administrators; Religious Education; Welfare Education

บทนำ

พระสงฆ์มีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา นำหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเมื่อครั้งพุทธกาล จนกระทั่งการนำพระพุทธศาสนาสู่ประเทศไทย ตั้งรกรากตราบจนปัจจุบัน เหล่านี้เป็นส่วนที่พระสงฆ์ได้เกี่ยวข้องมาโดยตลอด ความเกี่ยวข้องดังกล่าวพระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งกับชาวบ้านและชุมชน โดยเฉพาะการให้ความรู้และสงเคราะห์ชาวบ้านและชุมชน ทำให้เกิดพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ปีพ.ศ. 2505 ได้กำหนดบทบาทการดำเนินงานของพระสงฆ์ไว้ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งถือว่าเป็นกิจการที่คณะสงฆ์ต้องถือหรือควรถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นบทบาทที่คณะสงฆ์ต้องดำเนินการ และบทบาทพระสงฆ์จะมีมากน้อยเพียงใดก็ตามย่อมรวมลงในบทบาทการดำเนินงานของพระสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน เป็นงานในหน้าที่ของคณะสงฆ์โดยแท้ ซึ่งเป็นไปตามบทบาทหลักของพระสงฆ์ในการ

พัฒนาตามกรอบ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 (มาตรา 15 ตร.) ที่ได้กำหนดบทบาทการดำเนินงานของพระสงฆ์ไว้ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งพระสงฆ์ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนและไม่ได้แยกตัวออกไปอยู่อย่างโดดเดี่ยว พระสงฆ์จึงต้องรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ และมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในด้านต่าง ๆ

สอดคล้องกับพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดพะเยา เป็นพระสงฆ์นักพัฒนาจึงนำไปสู่การสร้างกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อเป็นการให้ความช่วยเหลือชาวบ้าน ด้วยการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาขึ้นในชุมชนท้องถิ่นด้วยรูปแบบต่าง ๆ เช่น โครงการปฏิบัติธรรมเพื่อการพัฒนาจิต ธนาคารข้าว การศึกษาสงเคราะห์ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมประชาชนประจำตำบล โครงการคนนอนวัด การจัดตั้งกลุ่มเยาวชนสัมพันธ์

การเข้าค่ายจริยธรรมแก่เยาวชน การเทศน์นอกธรรมาสน์ การบวช ภาคฤดูร้อน และการอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน และชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น ปัจจุบันพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดพะเยา เป็นพระสงฆ์กลุ่มหนึ่งที่มีผลงานการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ปรากฏผลเป็นรูปธรรมชัดเจน และได้รับการยอมรับท่ามกลางแนวคิดและบทบาทการพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่นที่สำคัญเช่นนี้ จึงมีเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจ ที่จะศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาศาสนาศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ โดยได้ยกพระสังฆาธิการในเขตจังหวัดพะเยา ขึ้นเป็นกรณีศึกษาว่า โดยมุ่งศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ 2 ด้าน คือ ด้านศาสนาศึกษา และด้านการศึกษาสงเคราะห์ อันจะช่วยให้ได้ภาพสรุปของบทบาทพระสังฆาธิการ ที่มีต่อการพัฒนาศาสนาศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์จังหวัดพะเยามีความชัดเจนยิ่งขึ้น และเพื่อให้เป็นประโยชน์สำหรับการนำเสนอแบบอย่างการพัฒนาต่อพระสงฆ์และองค์กรที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาศาสนาศึกษาจังหวัดพะเยา

2. เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาการศึกษาสงเคราะห์จังหวัดพะเยา

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ด้านเนื้อหา ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยมุ่งศึกษาเนื้อหาในด้าน

1.1 ศาสนศึกษา เป็นการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาแก่บุคลากรทางคณะสงฆ์ ได้แก่ พระปริยัติธรรม แผนกธรรม พระปริยัติธรรม แผนกบาลี พระปริยัติธรรม แผนกสามัญ (ปริยัติสามัญ) และมหาวิทยาลัยสงฆ์ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1.2 การศึกษาสงเคราะห์ เป็นการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการสนับสนุนให้บุคลากรทางศาสนา และสังคม ให้เป็นผู้มีการศึกษา หรือบทบาทที่พระสงฆ์จะต้องดำเนินการ และเข้าไปมีส่วนร่วม ได้แก่ การบวชเรียน การจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่หรือศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศ.น.) การสงเคราะห์ด้านทุนการศึกษา การให้ใช้ที่ดินหรือสถานที่ของวัด และการเป็นครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา วิชาจริยธรรม หรือวิชาศีลธรรมในสถานศึกษา

2. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดพะเยา จำนวน 50 รูป ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่

2.1 พระสังฆาธิการที่เป็นเจ้าสำนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกนักธรรม จำนวน 9 โรงเรียน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 9 รูป

2.2 พระสังฆาธิการที่เป็นเจ้าสำนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จำนวน 2 โรงเรียน จำนวน 2 รูป

2.3 พระสังฆาธิการที่เป็นผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนปริยัติสามัญแผนกสามัญ จำนวน 9 โรงเรียน จำนวน 9 รูป

2.4 พระสังฆาธิการที่เป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา จำนวน 3 รูป

2.5 พระสังฆาธิการที่เป็นเจ้าคณะต่าง ๆ ในเขตจังหวัดพะเยา จำนวน 17 รูป

2.6 พระสังฆาธิการที่เป็นเจ้าอาวาส ในเขตจังหวัดพะเยา จำนวน 10 รูป (โดยตัดตำแหน่งพระสังฆาธิการที่เป็นเจ้าสำนักเรียนต่าง ๆ พระสังฆาธิการที่เป็นผู้รับใบอนุญาต ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต

พะเยา และพระสังฆาธิการที่เป็นเจ้าคณะต่าง ๆ)

ผลการวิจัย

1. บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาศาสนาศึกษา

1.1 บทบาทในการจัดการศึกษา ด้าน ศาสน ศึกษา ประกอบด้วย

1) บทบาทด้านการบริหารจัดการศึกษาศาสนาศึกษา ประกอบด้วย บทบาทในฐานะเจ้าสำนักเรียน ในฐานะเป็นรองเจ้าสำนักเรียน จัดครูหรือบุคลากรการศึกษา จัดให้มีการเรียนการสอน จัดตั้งกองทุนให้การศึกษา เงินอุดหนุนการศึกษา บทบาทในฐานะเป็นผู้จัดการ และผู้อำนวยการโรงเรียนปริยัติสามัญ ส่งเสริมสนับสนุนพระภิกษุ-สามเณร ที่มาบรรพชา-อุปสมบทที่เรียน จบ ม.6 แล้วให้ได้ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัยสงฆ์) ต่อไป เป็นต้น

2) บทบาทด้านการส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการศึกษาศาสนาศึกษา ประกอบด้วย ให้ทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ-สามเณร ส่งเสริมและสนับสนุนโดยการหาเงินอุดหนุนทางด้านการศึกษา จัดหาเด็กและเยาวชนเข้ามาบรรพชาเป็นสามเณรเพื่อศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนเด็กผู้ด้อยโอกาสได้เข้ามา

บวชเรียน และส่งเสริมให้พระสงฆ์ฆาติการที่จบ ม.6 แล้ว ได้เรียนต่อในระดับอุดมศึกษา

3) บทบาทในฐานะเจ้าอาวาสต่อการจัดการศึกษาศาสนศึกษา ประกอบด้วย บทบาทเป็นเจ้าสำนักเรียน และรองเจ้าสำนักเรียน ฝึกอบรมพระภิกษุ-สามเณรภายในวัด จัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีทุกระดับชั้น บทบาทในฐานะเป็นผู้จัดการ และผู้อำนวยการจัดกิจกรรมการเรียน และมีบทบาทในฐานะเป็นอาจารย์ประจำ มจร.วิทยาเขตพะเยา

1.2 บทบาทในด้านการพัฒนาการศึกษา ประกอบด้วย

1) บทบาทในฐานะผู้บริหารต่อการพัฒนาการศึกษา ประกอบด้วย มีการเปิดการเรียนการสอน ส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องของอาคารสถานที่ ด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน และทุนการศึกษา เป็นต้น

2) บทบาทด้านการส่งเสริมและสนับสนุนต่อการพัฒนาการศึกษา ประกอบด้วย การบริหารงานบุคคล เพิ่มทักษะการสอนของครู โดยการเข้าฝึกอบรมทุนการศึกษา และวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีการพัฒนาตนเองและมีการ

เข้ารับการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน และเข้าร่วมโครงการ และสนับสนุนและส่งเสริมพระภิกษุ-สามเณรที่เรียนจบ ม.6 แล้ว ให้เรียนต่อในระดับอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัยสงฆ์) เป็นต้น

3) บทบาทในฐานะเจ้าอาวาส ต่อการพัฒนาการศึกษา ประกอบด้วย ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมทางด้านครูผู้สอนและด้านเงินอุดหนุนงบประมาณ จัดการเรียนการสอน อุดหนุนงบประมาณในการจัดการเรียนการสอน และเป็นกรรมการคณะครูศาสตร์ สาขาหลักสูตรและการสอน มจร. วิทยาเขตพะเยา

2. บทบาทพระสงฆ์ฆาติการที่มีต่อการศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดพะเยา

2.1 บทบาทในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย

1) บทบาทด้านการบริหารการศึกษาสงเคราะห์ ประกอบด้วย เป็นประธานโครงการบวชภาคฤดูร้อน เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการอบรมโครงการบวชภาคฤดูร้อน เป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้พระพุทธานุภาพวันอาทิตย์ เป็นวิทยากรอบรมเยาวชนในศูนย์การศึกษาพระพุทธานุภาพวันอาทิตย์ เป็นกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประจำตำบล (กศ.น.) เป็นที่ปรึกษา

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำ ตำบล จัดตั้งกองทุนการศึกษาสำหรับการศึกษาทั้งพระภิกษุ-สามเณร เด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส จัดหาแหล่งทุน และมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ-สามเณร เด็กและเยาวชน สงเคราะห์การให้อาหารกลางวันให้นม และให้สวัสดิการต่าง ๆ เป็นศูนย์ส่งเสริมสุขภาพดี ศูนย์การศึกษาผู้ใหญ่ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การให้ใช้ที่ดินของวัดเป็นที่สาธารณประโยชน์ เป็นสถานที่จัดอบรมโครงการค่ายพุทธบุตร และประชาชนทั่วไป จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเป็นที่ปรึกษาและกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และส่งเสริมและสนับสนุนให้พระลูกวัดเป็นพระสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน และเป็นครูพระสอนพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา

2) บทบาทด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา สงเคราะห์ ประกอบด้วย มีการประชาสัมพันธ์ และออกแนะแนวให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมโครงการบวชภาคฤดูร้อน จัดอบรมเกี่ยวกับโครงการบวชภาคฤดูร้อน จัดหางบประมาณเป็นวิทยากร ประชาสัมพันธ์ให้เด็กและเยาวชนเข้าศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมสอบธรรมศึกษา ให้สถานที่วัดจัดตั้งโรงเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ และ

เป็นสถานที่ฝึกอบรมเกี่ยวกับการศึกษา นอกโรงเรียน จัดตั้งทุนนิธิ จัดหาแหล่งทุน และให้ทุนการศึกษา เป็นศูนย์ปฏิบัติธรรม เป็นสถานที่อบรม/สัมมนา เป็นสถานที่จัดกิจกรรมด้านพระพุทธศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม สนับสนุนอาหารกลางวัน จัดหางบประมาณ หาทุนการศึกษา และอุปกรณ์การเรียนสำหรับเด็กเล็ก ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระลูกวัดเป็นพระสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน

3) บทบาทในฐานะเจ้าอาวาส ต่อการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ประกอบด้วย เป็นประธานโครงการบวชภาคฤดูร้อน เข้าไปมีส่วนร่วมในการอบรมโครงการบวชภาคฤดูร้อน เป็นผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นกรรมการศูนย์การเรียนชุมชนประจำตำบล จัดหาแหล่งทุนการศึกษา และมอบทุนการศึกษา ใช้ที่ดินของวัดเป็นสถานที่สาธารณะประโยชน์ ใช้สถานที่วัดจัดตั้งสถานีนอนायประจำหมู่บ้าน เป็นผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด และมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด เป็นครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา และส่งเสริมและสนับสนุนให้พระลูกวัดเป็นพระสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน

2.2 บทบาทในด้านการพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ประกอบด้วย

1) บทบาทในฐานะผู้บริหาร ต่อการพัฒนาการศึกษาสงเคราะห์ ประกอบด้วย พัฒนาหลักสูตร ตลอดจนการจัดทำแผน และจัดทำงบประมาณ จัดให้มีการฝึกอบรมพัฒนาวิธีการเรียนการสอน จัดหาบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านธรรมศึกษา เป็นที่ปรึกษาและกรรมการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน หาแหล่งทุนและมอบทุนการศึกษา เป็นศูนย์พัฒนาการศึกษาพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์พัฒนาทางวัฒนธรรม เป็นศูนย์บำบัดผู้ป่วยโรคเอดส์และผู้ติดยาเสพติด เป็นสถานที่อบรมธรรมศึกษา และศูนย์พัฒนาฝีมือคนพิการ เป็นที่ปรึกษาและกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พัฒนาคูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาโดยให้ได้รับการฝึกอบรม และฝึกอบรมนักเรียนทางด้านดนตรีล้านนา การฟ้อนรำ และหัตถกรรม

2) บทบาทในฐานะผู้บริหารต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ประกอบด้วย ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมโครงการบวชภาคฤดูร้อน ประชาสัมพันธ์ ประชาสัมพันธ์ให้เด็กและเยาวชนเข้าศึกษาในโรงเรียน และส่งเสริมและสนับสนุนโดยการเพิ่ม

หลักสูตรในการใช้สื่อไอทีในการสอน เพิ่มทักษะพัฒนาบุคลากรหรือวิทยากรทางวิชาการหรือนักวิชาการทางการศึกษา การให้ทุนการศึกษา เป็นสถานที่ฝึกอบรมของหน่วยงานต่าง ๆ จัดกิจกรรมต่าง ๆ ในตำบล จัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทย และจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ส่งบุคลากรให้ได้รับการอบรมศึกษาดูงานเกี่ยวกับงานด้านการพัฒนาเด็กเล็ก อบรมศีลธรรม และธรรมสัจจะ และส่งเสริมให้มีการพัฒนาด้านทักษะการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา

3) บทบาทในฐานะเจ้าอาวาส ต่อการพัฒนาการศึกษาสงเคราะห์ ประกอบด้วย ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการบวชภาคฤดูร้อน จัดหางบประมาณวางแผน และดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรประชาสัมพันธ์ให้เด็ก เยาวชนจากสถานศึกษาเข้ามาศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ บทบาทในฐานะเป็นกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จัดหาแหล่งทุนและให้ทุนการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมภายในวัด ใช้ที่ธรณีสงฆ์ของวัดเป็นสถานที่ฝึกอบรมอาชีพของหมู่บ้าน และกลุ่มแม่บ้าน เป็นผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ ให้ครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาเข้ารับการฝึกอบรม และ

นำเด็กและเยาวชนไปศึกษาดูงานนอกสถานที่

4) บทบาทในฐานะเจ้าอาวาส ต่อการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ประกอบด้วย จัดหางบประมาณ สนับสนุนโครงการบวชภาคฤดูร้อน จัดหาเด็กและเยาวชนมาบวชภาคฤดูร้อน บทบาทในฐานะเป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ จัดหาแหล่งทุน ใช้ที่วัดเป็นที่สาธารณะประโยชน์ จัดหางบประมาณ สนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดหาครูพี่เลี้ยงในการดูแลเด็กเล็ก และเปิดเป็นศูนย์อบรมพัฒนาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ในวัด ส่งเสริมและสนับสนุนให้ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการสอนศีลธรรม กิจกรรมเสริมการเรียนรู้

อภิปรายผล

1. บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาศาสนศึกษา การจัดการศึกษาศาสนศึกษา เป็นบทบาทที่สำคัญของคณะสงฆ์ เพื่อเป็นแนวทางการทางพัฒนาพระภิกษุ-สามเณรให้มีความรู้ในด้านพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และสืบทอดศาสนทายาทต่อไป ซึ่งบทบาทพระสังฆาธิการดังกล่าว เป็นไปตามกรอบแนวคิดในการจัดการศึกษาด้านศาสนศึกษา ที่ว่า การจัดการศึกษา เป็นการจัดการศึกษาแก่บุคลากรทางคณะสงฆ์ เป็นภารกิจด้าน

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ทั้งแผนกธรรม แผนกบาลี แผนกปริยัติสามัญ และระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัย 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย การจัดการศึกษาด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นครูสอน เป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรม-บาลี สนามหลวง เป็นเลขานุการ สอบธรรม-บาลี สนามหลวง เป็นผู้อำนวยการหรือประธานจัดสอบธรรม-บาลีสนามหลวง และเป็นเจ้าสำนักเรียนในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาส นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่พระภิกษุส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น มอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรที่สอบไล่ได้ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นต้น

2. บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ บทบาทพระสังฆาธิการในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นบทบาทในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ที่ว่า การศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุน การศึกษาอื่นนอกจากศาสนศึกษาหรือสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาประชากรของ

ประเทศให้เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงของชาติ และสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติอย่างยิ่ง ซึ่งบทบาทพระสงฆ์ไทยได้ทำหน้าที่จัดการศึกษา และให้การศึกษาแก่คนไทยตั้งแต่อดีตมาแล้ว เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น สภาพการณ์ต่าง ๆ เปลี่ยนไปทำให้บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ลดลง ก็คงเหลือแต่การศึกษาสงเคราะห์เท่านั้น ดังนั้นการศึกษาสงเคราะห์คือการให้การศึกษาแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาแก่ประชาชน ซึ่งมหาเถรสมาคมได้ให้ความสำคัญของการศึกษาสงเคราะห์ โดยประกาศ เรื่องการตั้งทุนสงเคราะห์แก่นักเรียนนักศึกษา โดยกำหนดข้อบัญญัติในเรื่องการตั้งทุนว่า การตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา ให้เป็นไปตามกุศลเจตนาของวัดทั้งหลายที่มีกำลังและสามารถจะจัดทำได้ มิให้มีการบังคับด้วยประการใด ๆ ห้ามมิให้นำเงินการกุศลหรือเงินผลประโยชน์หรือเงินอื่นใดของวัดมาจัดตั้งทุนเพื่อการนี้ ห้ามมิให้วัดกู้ยืมเงินมาจัดตั้งเป็นทุนไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งชั่วคราวหรือการตั้งถาวร เป็นต้น

สรุป

1. ควรให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องศึกษาเกี่ยวกับเรื่องศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมให้ถ่องแท้ให้ถูกต้อง รวมทั้งศึกษาในเรื่องจารีต ประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องศาสนพิธี กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา หน่วยงานหลักควรให้การช่วยเหลือสนับสนุน ในด้านด้านการสอน หนังสือเรียน และเทคโนโลยี ควรจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางศาสนศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ ในด้านการส่งเสริมและสนับสนุน ในด้านแนวคิด ในการพัฒนาทางด้านศาสนศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ ดูแลในด้านงบประมาณให้มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งประสานให้สถานศึกษาหรือชุมชนให้หาเด็กและเยาวชนเข้ามาบวชให้มากขึ้น ควรให้มีการโอนย้ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากองค์กรปกครองท้องถิ่นมาจัดตั้งในวัดเหมือนเดิม เพื่อเป็นการพัฒนาพื้นฐานทางด้านคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรมตั้งแต่วัยเด็ก ควรให้ศูนย์การศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นสัดส่วน ควรจัดอบรมให้กับครูพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการสอนนักเรียน ให้มีความเข้าใจในการสอนมากกว่านี้ ควรให้มีการเปิดรับสมัครครูพระสอนศีลธรรมที่มีใจรักในการสอนศีลธรรมกับเด็กจริง ๆ ไม่ควรรับตามเส้นสาย

โดยการฝาก ทำงานเป็นทีม อุปกรณ์ การเผยแพร่ควรมีความพร้อมเพราะ ผู้บริหารในสถานศึกษาบางโรงเรียนไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าไร ควรให้ความรู้แนะนำพระภิกษุ-สามเณร ให้มีความเห็น ความรู้ ความเข้าใจธรรมะ ให้ลึกซึ้งกว่าที่เป็นอยู่ และให้เข้าใจเมื่อศึกษาธรรม แผนกธรรม-บาลี แล้วสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร

2. การ จัด การ ศี ก ษ า
โดยเฉพาะด้านศาสนศึกษา ได้เป็นระบบ ทั้งในด้านงบประมาณสนับสนุนด้านการจัดการศึกษา ซึ่งจากการศึกษา พบว่า พระสังฆาธิการ

จะต้องเป็นผู้ดำเนินจัดหางบประมาณมาสนับสนุนให้เพียงพอ จัดหลักสูตรการศึกษาตามสภาพที่มีอยู่ เป็นต้น สอดคล้องกับสภาพปัญหา และข้อเสนอแนะที่เสนอจากผลการศึกษา เช่น ขาดงบประมาณ บุคลากร สื่อวัสดุอุปกรณ์การศึกษา เป็นต้น

3. ควรศึกษาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่เด็กและเยาวชนเข้ามาขอเรียนน้อย เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาใช้ในการแก้ปัญหา และหาแนวทางปรับปรุงและพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2542). *คู่มือไวยาวัจกร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ขบวน พลตรี. (2544). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2537). *สังคมและวัฒนธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชู ชนะแก้ว และคณะ. (2543). *บทบาทของพระสงฆ์กับการศึกษาสงเคราะห์*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิตยา สุวรรณขุ. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณรงค์ เส้งประชา. (2541). *มนุษย์กับสังคม*, พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรี้นติ้ง เฮาส์.
- ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์. (2542). *พฤติกรรมบุคคลในองค์การ*, พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2513). *บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สยามสมาคม.
- _____. (2536). *เพื่ออนาคตของการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- _____. (2539). *การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- _____. (2549). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*, พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลบอลคิมทอง.
- _____. (2542). *การศึกษาทางเลือก: สู่วิวัฒนาการหรือวิบัติในยุคโลกไร้พรมแดน*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พระธรรมราชานุวัตร เจ้าคณะภาค 6. (2552). *คู่มือการบริหารและจัดการวัด*. เชียงราย: เชียงรายไพศาลการพิมพ์.
- พระราชบัญญัติกฎกระทรวง. (ม.ป.ป.). *กฎหมายเถรสมาคม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม. จัดพิมพ์ในวโรกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2541 พระราชทานเป็นสมณศักดิ์พระเทพเวที (ประกอบ ธรรมเสฏฐ์ ป.ธ.9). (2541). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล. (2542). *มนุษย์กับสังคม*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- พัทยา สายหู. (2516). *ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของสังคม*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์เนศ.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2543). *ประมวลบทความนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้สำหรับครูยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ-ธรรมทานมูลนิธิ. (2535). *พุทธประวัติจากพระโอษฐ์*. กรุงเทพมหานคร: พระนครการพิมพ์.
- ไพสิฐ สัตยารุช, พระ. (2541). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทในเขตตำบลนายม อำเภอเมืองจังหวัดอำนาจเจริญ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2547). *ประมวลสาระชุดวิชา จิตวิทยาครอบครัวยุคใหม่และครอบครัวศึกษา หน่วยที่ 1-4*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมาธิราช.
- รุ่ง แก้วแดง. (2543). *ปฏิวัติการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- รุจา ภูไพบูลย์. (2537). *การพยาบาลครอบครัว:แนวคิดทฤษฎีและการนำมาใช้*. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.

- วราลี วิริยานันตะ. (2547). *การรับรู้บทบาทและบทบาทหน้าที่เป็นจริงของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชน ภาคตะวันออก*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2525). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร: ส่งเสริมวิชาการ.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2535). *วินัยมุข เล่ม 2 (หลักสูตรนักธรรมชั้นโท)*. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สังเวียน ปญญาธโร, พระมหา. (2550). *บทบาทของพระสงฆ์ในการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษาพระครูสุภาจารวัฒน์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุเทพ สุนทรเกสัช. (2540). *ทฤษฎีสังคมวิทยาร่วมสมัย พื้นฐานแนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาและวัฒนธรรม*. เชียงใหม่: โกลบอลวิชั่น.
- สุพัตรา สุภาพ. (2540). *สังคมวิทยา*, พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภา สกลเงิน. (2545). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันใหญ่บ้านหลังการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- โสภา ชูพิกุลชัย. (2522). *จิตวิทยาสังคมประยุกต์*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- Cohen & Orbach. (1990). *Introduction to Sociology*. Singapore: McGraw-hill.